

SIGNIFICANCE OF COLLECTIVE EFFICACY IN THE TEACHING PROFESSION

Yavor Iliev

“St. Kliment Ohridski” University of Sofia, Bulgaria

counseloriliev@abv.bg

ЗНАЧЕНИЕ НА ГРУПОВАТА ЕФЕКТИВНОСТ В УЧИТЕЛСКАТА ПРОФЕСИЯ

***Abstract:** The purpose of the report is to present the essence and manifestations of a key factor in the work of teachers, which is efficacy. Collective efficacy is a construct directly related to self-efficacy, which originates in Bandura's social-cognitive theory. Theoretical perspectives on teachers' perceptions of their collective efficacy and how these affect their success in working with students are examined. The teaching profession is ancient and of high social importance by its nature and is distinguished by the special value of the human factor in it. For the teacher's work, his personal efficacy, or self-efficacy, as well as the collective efficacy in organizational terms, are of essential importance - how the quality of the work of each teacher is affected in an individual plan, when there is a perception of a high general success rate among the entire team.*

***Keywords:** Collective Efficacy; Teachers; Teaching Profession.*

Въведение

Обучителният процес и представянето на учениците, е отправната точка на дискусия, когато става въпрос за успешното функциониране на едно училище и професионалната компетентност на учителите в него. Подобряването на ефективността в работата на педагогическите специалисти е цел на всяко едно училище, а и също на обществото. След Аз-ефективността и нейните компоненти, застава и груповата ефективност, която оказва влияние върху общото и индивидуално представяне на учителите. Екипи, които работят в училища, където има налице подкрепяща обстановка, базираща се на взаимопомощ и желание за взаимно учене, са склонни да функционират по-ефективно и да са по-уверени и устойчиви пред различните трудности, които възникват пред учителската професия.

Груповата ефективност сред учителския колектив води до взаимно усещане на кохерентност и синергичност, а това води и до по-добри резултати в представянето на отделните членове на колектива.

Изложение

Груповата ефективност намира теоретичните си корени от социално-когнитивната теория на Бандура и е свързана с концепцията за Аз-ефективност. Тя се дефинира по следния начин: „Аз-ефективността се отнася до убежденията на един индивид в собствените си способности да организира и упражни определено поведение, необходимо за управление на бъдещи ситуации“ [1]. Според Бандура [2], Аз-ефективността се изгражда чрез четири основни източника – майсторски опит, опит чрез наблюдение, социално убеждаване и физиологични и емоционални състояния. Разбирането на тези четири дименсии на ефективността е важно, тъй като те се отнасят и за груповата ефективност.

Бандура [1] определя майсторския опит като главният от четирите, тъй като той стои в основата на способността на човек да се справя устойчиво с различни предизвикателства – собственото възприятие за висока или ниска Аз-ефективност се повлиява директно от успехите и неуспехите. Според него от съществено значение е устойчивостта и упоритостта, с които се преодоляват предизвикателствата, тъй като това води до създаване на стабилни възприятия за Аз-ефективност, създадени чрез личен опит, който ще бъде основа за справяне с последващи събития и трудности в живота на човек.

Опитът чрез наблюдение е вторият източник, който допринася за развиване на усещането за ефективност [1]. Според Бандура, има значение какви заключения прави човек, когато наблюдава останалите в определени ситуации – наблюдавайки дали някой се справя или не с дадено действие, човек отнася видяното до себе си и своите способности и може да стигне до заключението, че и той може, или съответно не може да се справи. Следователно, опитът чрез наблюдение може да доведе до положителен и отрицателен ефект върху възприятието за ефективност. Опитът чрез наблюдение може да се прояви и на равнището на училището като институция - например, когато при спадане на общия академичен успех се предприеме промяна на учебното съдържание или програма, по подобие на друго съседно училище, в което това е довело до положителен резултат [3]. Според автора, това е пример за социално-когнитивната теория и проявлението на ученето чрез подражание.

Социалното убеждаване се състои и от вербално убеждаване [1]. Когато човек е подкрепян и насърчаван от свой близък или човек от значение за него, това може да доведе до подсилване на убеждението в собствената ефективност, а това от своя страна води и до повече устойчивост, вяра в собствените възможности и по-силна мобилизация при справяне с трудности от различен характер. Според Бандура [1] в сила е и обратната констатация – когато е изразено съмнение в способностите на човек, то той ще е склонен да се съмнява в себе си и да не постигне толкова добри резултати.

Физиологичните и емоционални състояния [1] оказват влияние върху ефективността, като могат да бъдат предиктор за успешно справяне – Бандура описва соматичните индикатори като най-важни, когато се разглеждат в контекста на справяне със стресови ситуации, общото ни здравно състояние или при изпитване на напрежение, притеснение и др.

Има съществена разлика между ефективността на отделния учител и тази на педагогическия екип - един учител може да бъде убеден в собствената си ефективност на преподаване, но да се съмнява в тази на целия колектив [4]. Според авторите, когато е налице такава ситуация, е препоръчително учителят да се абстрахира от възприятията си за нивото на групова ефективност в своето училище, за да може да се концентрира върху успешното поддържане на ефективността в неговата собствена работа в рамките на поверените му класове. Те твърдят, че миналите възприятия за успех или неуспех в преподаването, установяването на ред на класната стая, успешното мотивиране на учениците и отношенията с колеги и родители са основен източник за Аз-ефективността на учителя.

Убежденията за груповата ефективност се отнасят до изпълнителните способности на членовете на даден колектив, а училищният живот изисква групова работа и подкрепа между членовете на колектива, поради наличието на трудности от различен характер в рамките на професионалната дейност на учителите [2]. Според Бандура от съществено значение, е педагогическите специалисти да развиват усещането си за групова ефективност, тъй като тя влияе на представянето на всеки индивидуален член на колектива. Точната дефиниция, която той дава за групова ефективност е „Споделените убеждения на една група в обединените си способности да организират и изпълнят определени действия, които се изискват за постигането на определени цели“ [2]. Авторът пояснява, че груповата ефективност произлиза от координираните действия на членовете на тази група, които се намират в динамична интеракция – заедно те произвеждат елементи, които надхвърлят простия сбор от индивидуалните качества на всеки участник по отделно. Той продължава със задълбочения анализ на концепцията като прави разграничението между сбора на Аз-ефективността на всички членове на групата и общата групова ефективност – някои от факторите, които участват в образуването на груповата ефективност, той определя като „Микс от знания и компетенции в рамките на групата, колко добре самата група е направлявана, стратегиите, които усвоява и дали членовете в нея участват чрез взаимно помагачи си или подкопаващи начини“ [2]. Като тук той отбелязва, че членовете на тази група постигат различни резултати в зависимост от това как са инкорпорирали и синхронизирали своите качества и умения.

Усещането за групова ефективност влияе на резултатите, които членовете на групата искат да постигнат, на управлението на ресурсите, с които разполагат, плановете и стратегиите, които прилагат, усилията, които влагат в груповите начинания, както и силата на тяхната устойчивост, когато груповите усилия не успеят да доведат до бързи и успешни резултати или когато срещнат опозиционни сили. Всички тези процеси, свързани с възприятията за групова ефективност влияят качеството на работата на членовете на групата и са предиктор за това колко далеч те ще успеят да стигнат в постиженията си.

Ефективността на училището обикновено може да включва силно академично лидерство от директора, който се явява главна фигура, поради възможността си да задава вътрешна за училището политика и правила за извършване на различните професионални дейности, както и да създава общата атмосфера сред педагогическия екип, което от своя страна пряко повлиява усещането за групова, както и за Аз-ефективност [1]. Според Бандура, други необходими характеристики на високо ефективното училище са: академични изисквания, съпроводени от твърдото убеждение на колектива, че учениците имат способността да ги покрият, обучителна дейност, базирана на майсторски опит, наличието на възможност учениците да упражняват контрол върху академичното си представяне, добро управление на поведението в класната стая, което да довежда до благоприятна среда за учене и наличието на родителска подкрепа и въвлеченост от страна на родителите в училищния живот на децата си, което също е неизменна част от факторите, допринасящи за високата ефективност.

В училищата, в които колективът възприема себе си като неспособен да стимулира учениците си да постигат високи академични резултати, ще са склонни да създадат общо усещане за академично безсилие, което може да се отрази върху целия училищен живот [2]. Той допълва също, че при противоположния сценарий, когато колегиумът в училището е убеден в способностите си да подтиква децата към високи академични успехи, то е вероятно тогава в училището да има благоприятна обстановка и предпоставки за социално-когнитивно развитие. Според него, колектив, който е силно убеден, че с усилие и постоянство всички ученици могат да бъдат мотивирани и обучавани, без значение какъв произход, семейство и минало имат, демонстрира високи резултати спрямо постиженията на учениците си, дори когато става въпрос за училища с бедни ученици, или такива от малцинства.

Съществуват различни социално-икономически проблеми в обществото, които довеждат до неблагоприятни условия в училищата, които от своя страна влияят на учебно-възпитателния процес [1]. Според Бандура се получава следната верижна реакция - влошените условия в страната довеждат до особени трудности в обучителния процес, а това увеличава броя на учениците, които не постигат високи успехи. Това от своя страна влошава усещането за ефективност на учителите, като в дългосрочна перспектива, това се явява предпоставка за наличието на високи нива на стрес. Тези учители, според автора, са склонни към професионално прегаряне и за тях са присъщи подобни хронични стресови фактори като „физическо и емоционално изтощение, деперсонализация на хората, на които човек служи, и чувство за безполезност по отношение на личните постижения“ [1].

Настъпващият процес на професионално прегаряне се подсилва и от склонността на учителите със слаби убеждения в собствената ефективност да избягват проблемите от обучителен характер, които срещат, като по този начин се опитват да изместят проблема от ползрението и да постигнат временно успокоение и стабилизиране на емоционалното си състояние - решение, което не води до подобряване на ситуацията в перспектива [1].

Представата за собствена Аз-ефективност влияе на нивата на стрес чрез стимулиране на използване на ефективни модели за справяне, които променят начина, по който човек гледа на трудностите, които възникват [1]. Според него, високата Аз-ефективност се явява индиректен регулатор на способността и капацитета на хората за справяне със стресори, като с повишаване нивото на чувството за ефективност, се увеличава шансът и човек да се изправи срещу непосредственото предизвикателство, без да се колебае и да е достатъчно уверен в ресурсите си за правилно избиране на стратегия за справяне. Той допълва, че за да настъпват съществени промени в социалните условия, е необходимо членовете на дадената група да се стремят към ефективност на целия колектив, а не само на индивидуална такава. От тук може да се направи изводът, че за да се постигнат най-високи резултати в общото функциониране на едно училище, е необходимо груповата ефективност да бъде не просто пожелателно насърчавана, а приоритизирана от директора на училището и педагогическия колектив, с цел да бъде развивана и усъвършенствана.

Както беше отбелязано в началото на доклада, опитът, придобит чрез майсторство, описан като главния източник на добиване на ефективност в теорията на Бандура, и когато е резултат от сътрудничество и съвместни усилия, е подходящ за подсилване на груповите убеждения за ефективност, тъй като такъв опит изразява общата способност на всички учители в колектива за преодоляване на даден проблем, като например овладяването на дисциплината в класната стая [4].

Авторите изразяват и допускането, че развиването на ефективност чрез майсторски опит, придобит чрез съвети и подкрепа от колеги или от ръководството, може да въздейства пряко на груповата ефективност на целия колектив, тъй като този опит е също вследствие на общите усилия на колектива - опит, придобит по този начин е възможно да подсили убежденията на учителите, че колегите им и ръководството са винаги в готовност да помогнат при необходимост и по този начин имат усещането, че могат да разчитат на останалите. При наличие на взаимна подкрепа, кооперативност и желание за колегиалност в средата, даването на пример и наблюдението на успешни учители също може да корелира положително с убежденията за ефективност на учителите [4]. Според авторите, в такава среда се увеличават шансовете за реципрочност в оказването на подкрепа - учителите са склонни да смятат, че ще им бъде оказана помощ при необходимост, както и че тази помощ ще бъде ефективна. Също така допълват, че подкрепящата среда в училищата, предполага учителите да обменят знания и умения помежду си, и че този процес на групово учене би следвало да повишава груповата ефективност на учителите. От това правят и извода, че формирането и успешното функциониране на подкрепящи екипи от педагогически специалисти, които да оказват подкрепа на колегите си, би следвало да е от съществено значение за повишаване на груповата ефективност. От там стигат и до крайното заключение, че за да се развива груповата ефективност на колектива, не е необходимо учителите да си сътрудничат за действителното реализиране на обучението на учениците.

Друг фактор от голямо значение за развиването на групова ефективност сред учителите, е наличието на споделени цели и ценностите сред ръководството и педагогическия колектив [4].

Заклучение

Груповата ефективност сред учителите е важна част от училищната динамика. При анализа на научните изследвания по темата се установява, че е не по-малко важна от Аз-ефективността и притежава не по-слабо влияние върху успеха, с които педагогическите специалисти вършат работата си. Четирите източника на информация, чрез които се изгражда Аз-ефективността (майсторски опит; опит чрез наблюдение, социално убеждение; физиологични и емоционални състояния), са в основата и на груповата ефективност, но резултатите от тях не могат да бъдат анализирани коректно без да се има предвид когнитивната им преработка и интерпретация [3]. Необходимо е груповата ефективност да продължава да се изследва и да се търсят начини да бъде инкорпорирана в училищата и приоритизирана сред задачите на директорите, тъй като се установява, че тя е сред главните фактори за успеваемостта на учителите в техните професионални задължения, а от там и има пряк ефект върху представянето на учениците.

References // Литература

- [1] Bandura, A. (Ed.). (1995). “Self-efficacy in changing societies”. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1995.
- [2] Bandura, A. (1997). “Self-efficacy: The exercise of control”. New York: Freeman, 1997.
- [3] Goddard, R.; Hoy, W.; Hoy, A. (2000). “Collective Teacher Efficacy: Its Meaning, Measure, and Impact on Student Achievement”. *American Educational Research Journal* Summer. 37(2), pp. 479-507, 2000. DOI: <https://doi.org/10.3102/00028312037002479>
- [4] Skaalvik, E.M.; Skaalvik, S. (2019). “Teacher Self-Efficacy and Collective Teacher Efficacy: Relations with Perceived Job Resources and Job Demands, Feeling of Belonging, and Teacher Engagement”. *Creative Education*, Vol.10 No.7, July 2019, pp. 1400-1424, 2019. DOI: <https://doi.org/10.4236/ce.2019.107104>

Received: 15-03-2023

Accepted: 29-06-2023

Published: 24-07-2023

Cite as:

Iliev, Y. (2023). “Significance of Collective Efficacy in the Teaching Profession”, *Science Series “Innovative STEM Education”*, volume 05, ISSN: 2683-1333, pp. 83-88, 2023. DOI: <https://doi.org/10.55630/STEM.2023.0510>